Koolitoitlustus: kuidas vähendada ühekorrapakendite ja -nõude kasutamist?

Evelin Piirsalu

SEI Tallinn

Seminar “Toidupakendid muutuste tuules – korduskasutuse tulevik ja Change(K)now! projekti õppetunnid“

Ringsete meetmete roll avalike asutuste toitlustamises

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

- Avalike asutuste toitlustuse kestlikkus tähendab oma tegevuses keskkonna-, majandus- ja sotsiaalsete mõjudega arvestamist.
- Meede on selles kontekstis tegevus või viis muutuse testimiseks.
- **Ringsete meetmete rakendamine on vajalik:**
  - kulude vähendamiseks ja ressursside säästmiseks,
  - õigusaktide nõuetele vastavuse tagamiseks,
  - sotsiaalse vastutuse ja üldsuse usalduse suurendamiseks,
  - muutuste laiendamiseks süsteemitasandile.

Pakendid koolitoidu väärtusahelas

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

Toorme tarne	Toidu valmistamine ja vedu	Serveerimine	Söökla ja kiosk	Kaasamüük
PROBLEEM Mitmekihilised, kilesse mähitud tarnepakendid	**PROBLEEM** Ühekordsed transpordi- ja portsjonpakendid	**PROBLEEM** Ühekorranõud ja -kandikud	**PROBLEEM** Plastis võileivad, suupisted ja portsjonjoogid	**PROBLEEM** Ühekordsed karbid ja topsid
LAHENDUS **Korduskasutatavad kastid, alused ja rullkonteinerid**	**LAHENDUS** **Korduskasutatavad transpordimahutid**	**LAHENDUS** **Korduskasutatavad nõud ja GN-kandikud**	**LAHENDUS** **Kraanivesi, pakendamata toit, klaaskausid**	**LAHENDUS** **Pandinõud ja oma toidukarp**
Piloot: **Lahti**	Piloot: **Kopenhaagen**	Piloot: **Tallinn (haiglad)**	Piloot: **Tallinn**	Piloot: **Hamburg, Tallinn**

Ringsed meetmed (kooli)toitlustuses

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

Korduskasutatavad nõud
Klaaskausid ja portselan ühekorranõude asemel

Kraanivesi
Veekannud ja joogiveepunktid pudelijookide asemel

Pakendamata toit
Puuviljad, saiad ja võileivad ilma plastita

Pakendamata suupisted
Küpsised ja suupisted tükikaupa suurpakendi asemel

Biolagunev pakend
Paber plasti asemel, kui toode seda talub

Jook pandipudelis
Mitmekihiliste ja ühekordsete joogipakendite asemel

Oma toidukarp
Õpilase isiklik karp väljasõitudeks ja kaasavõtmiseks

Pandinõud kaasamüügiks
Pandiga topsid ja kausid ühekorrakarpide asemel

Piloot Tallinna koolides: Baltic Restaurants Estonia

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

Sihtrühm:	**Eesmärk:**	**Meetmed:**	**Tulemus:**
Õpilased, kooli personal, söökla personal	Asendada koolisööklates ühekordselt kasutatavad plastpakendid korduskasutatavate või pakendamata variantidega või paberiga.	Toite, nagu salateid, poke-kausse ja magustoite, serveeriti korduskasutatavates klaaskaussides, võileibu paberis.	Edu sõltus kooli taristust, õpilaste harjumustest ja personali töökorraldusest. Korduskasutatavad nõud toimisid mõnes koolis hästi, kuid tekitasid mujal raskusi. Probleeme tekitas paberisse pakitud kolmnurk-võileibade kuivamine.

Foto: Baltic Restaurants Estonia

Tallinna pilootide tulemus

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

Jätkus

- **Salatid, magustoidud, pannkoogid ja puuviljad** klaaskaussides kõigis koolides
- **Teised võileivad paberis**: paber on plastist veidi odavam
- **Poke-kausid klaasnõus** koolides, kus õpilastel on ruumi kohapeal süüa

Lõpetati

- **Kolmnurkvõileivad paberis**: kuivasid kiiresti ega sobinud pikaks väljapanekuks
- **Poke-kausid klaasnõus ühes koolis**: müük langes, sest õpilased eelistasid toitu kaasa võtta

Edu otsustasid **söökla ruum, õpilaste harjumused ja personali töökoormus**. Harjumuse muutmiseks jääb ühest kuust väheks.

Piloot Hamburgi koolides: Ökomarkt

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

Sihtrühm:	**Eesmärk:**	**Meetmed:**	**Tulemus:**
Õpilased, õpetajad, söökla töötajad ja toitlustus-ettevõtted	Vähendada ühekorranõude kasutamist koolisööklates ja -puhvetites ning edendada kestlikke tarbimisharjumusi.	Kordus-kasutatavad panditopsid ja -kausid koolis.	Panditopsid ja -kausid on koolis kasutatavad ja hariduslikult väärtuslikud. Kuigi probleemiks olid logistika ja kasutajate harjumused, jätkasid koolid süsteemi kasutamist ka pärast pilootprojekti lõppu.

Foto: Ökomarkt

Piloot Kopenhaageni koolide toitlustuses

Sihtrühm: Õpilased, köögipersonal, omavalitsus ja tehnoloogiapartnerid	**Eesmärk:** Vähendada ühekordseid kaasamüügipakendeid EAT koolitoiduprogrammis ja luua andmepõhine mudel	**Meetmed:** RFID-kiibiga korduskasutatavad kaasamüügikarbid, mille kasutust ja tagastust jälgitakse	**Tulemus:** Süsteem on teostatav. Edu eeldab lihtsat tagastust, selget suhtlust ja personali varast koolitust. Piloot kestab 2026. aasta lõpuni .

Õppetund koolile: lihtne tagastus ja selge suhtlus muudavad õpilaste käitumist, RFID-andmed näitavad, kus süsteemi parandada.

Muudatuste õnnestumise eeltingimused

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

Juhtkonna ja õpetajate tugi

Hamburgis vedasid muutust pühendunud õpetajad ja sööklajuhid. Ilma juhtkonna toeta jääb personali vastuseis ületamata.

Lahendus sobib kooli oludega

Klaasnõud toimivad, kui õpilastel on aega ja ruumi kohapeal süüa ning personali töökoormusega on arvestatud.

Täielik ja lihtne üleminek

Korduskasutatavad nõud ühekordsete asemel, mitte nende kõrval. Tagastus peab olema lihtne ja hõlpsasti kättesaadav.

Suhtlus ja keskkonnaharidus

Kui õpilased mõistsid eesmärki, kasvas osalus. Harjumuse muutmiseks on vaja rohkem kui üks kuu.

Piloot Lahtis: Soome toitlustuse kriteeriumid

Sihtrühm:	**Eesmärk:**	**Meetmed:**	**Tulemus:**
Asutuste toitlustusteenuste hankijad	Vähendada pakendijäätmeid toitlustushangetes.	Töötati välja ringsete pakendite kriteeriumid, mida kasutati hangetes.	Ringsete pakendite kriteeriumid on rakendatavad, kui ringsed pakendid on majanduslikult tasuvad, õiguslikult reguleeritud ja turul saadaval. Sidusrühmadel on suur huvi meetme laiema rakendamise vastu.

[Kriteeriumide pakett inglise keeles]

Ringsed kriteeriumid hangetesse

Interreg Baltic Sea Region

Co-funded by the European Union

CIRCULAR ECONOMY Change(K)now!

1

Kaardista lepingud ja pakendid

Millised pakendid tekivad tarnest kaasamüügini ja mida nõuavad praegused lepingud?

2

Leia suurimad lüngad

Kus tekib enim ühekorrapakendit ja kus on korduskasutus teostatav?

3

Kaasa osapooled

Toitlustaja, kooli juhtkond, köögipersonal, õpilased ja tarnijad

4

Lisa kriteeriumid hankesse

Nt korduskasutatavate transpordipakendi kasutamine

5

Katseta, mõõda ja kohanda

Piloodi vähemalt mitu kuud, kogu tagasisidet ja tagastuse andmeid

Kriteeriumide pakett inglise keeles

Interreg
Baltic Sea Region

Co-funded by
the European Union

CIRCULAR ECONOMY
Change(K)now!

Suur tänu!